

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 241/2021 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava lakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Jussi Päivärinne, oikeusministeriö
- erityisasiantuntija Mirja Kaspianranta, oikeusministeriö
- ylitarkastaja Matti Laiho, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- lakimies Juha Jokinen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- asiantuntija Anmari Brink Pacius, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- lakimies Lidia Blanco Sequeiros, Finanssiala ry
- lakimies Emmi Meriranta, Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry
- yhtiölakimies Maija Karskela, Suomen Perimistoimistojen Liitto ry
- yhteiskuntasuhdepäällikkö Hanna Isbom, Suomen Vuokranantajat ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ehdotuksen tausta ja tavoitteet

Esityksen tarkoituksena on estää nykyistä tehokkaammin kohtuuttomien perintäkulujen periminen erityisesti yritysvelallisilta. Tämä vastaa hallitusohjelman kirjausta perintäkuluille säädetystä euromääräisestä ylärajasta myös velallisen ollessa muu kuin kuluttaja-asemassa oleva yksityishenkilö. Tämä liittyy myös tarpeeseen parantaa yritysvelallisten yhdenvertaista kohtelua, koska perintäkulujen määrissä on aiemmin esiintynyt huomattavia eroja. Tavoitteena on lisäksi turvata yritysvelallisille riittävä aika huomautusten tai maksusuoritusten tekemiseen ennen mahdollisia seuraavia perintätoimenpiteitä.

Valiokunnan lausunto TaVL 13/2022 vp

Ehdotuksen tavoitteena on lisäksi mahdollistaa sähköisten perintäkirjeiden laajempi hyödyntäminen. Tämä koskisi paitsi yrityssaatavia, trattaa ja sitä edeltävää maksumuistutusta myös kuluttajasaatavia.

Talousvaliokunta pitää ehdotusten tavoitteita kannatettavina. Valiokunnan näkemyksen mukaan ehdotetun sääntelyn arvioinnissa keskeistä on punninta tehokkaan perinnän ja sähköisten toimitamistapojen mahdollistamisen ja toisaalta yritysten ja kuluttajien oikeusturvan ja yhdenvertaisuuden välillä. Hallituksen esityksessä on pyritty tasapainon hakemiseen ja kompromissiratkaisuun näiden näkökulmien välillä. Digitalisoituvassa toimintaympäristössä on sinänsä perusteltua edistää sähköistä maksuvaatimusten käyttöä, mutta samalla erityisesti kuluttajasaatavien osalta sääntelyn muutoksissa tulisi noudattaa riittävää varovaisuutta ja varmistaa kuluttajien tiedonsaanti, koska perintää seuraava vaihe on oikeudellinen perintä, jolla on merkittäviä vaikutuksia kuluttajien oikeusasemaan ja toimintamahdollisuuksiin.

Perintäkulujen ja aikarajojen sääntely

Yksi esityksen keskeisistä sääntelyehdotuksista on perintäkulujen enimmäismäärästä säättäminen. Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa osin kriittistä huomiota on kohdistunut erityisesti ulosottokelpoisten yrityssaatavien kohteluun omana kulukategorianaan. Esityksessä ehdotetaan, että suoraan ulosottokelpoiset saatavat rinnastettaisiin pääosin ehdotettuun yrityssaatavien alimman kategorian kuluihin.

Talousvaliokunta korostaa, että sääntelyssä on pyrittävä tasapainoiseen ratkaisuun velkoja- ja velallisyriyten näkökulmien välillä. Kohtuulliset perintäkulut ovat myös velkojen näkökulmasta perusteltuja. Yrityasperintä ei myöskään ole kaikilta osin rinnastettavissa kuluttajaperintään, ja sopimusvapautta tulee pitää keskeisenä lähtökohtana yrityasperinnän keinovalikoiman sääntelyssä. Samalla on otettava huomioon myös perinnän kohteena olevien toimijoiden asema ja se, etteivät yritykset muodosta tässä mielessä yhtenäistä kokonaisuutta. Perusteettoman suuriin perintäkuluihin on kuitenkin syytä puuttua; yrittäjävelallinen ei voi itse vaikuttaa kuluihin, vaan niistä päättää velkoja tai kuluista sovitaan sitovasti velkojan ja perimistöimistöjen kesken. Tältä kannalta sopimusvapauden rajoittaminen on välttämätöntä.

Talousvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että nyt käsiteltävä ehdotus ei muuta sitä peruslähtökohtaa, että ulosottokelpoisten yrityssaatavien perintäkulut ovat vain tiettyihin euromääriin asti ulosottokelpoisia ilman erillistä täytäntöönpanoperustetta. Mikäli velkojalla on syntynyt nämä määrät ylittäviä kuluja, tällä on mahdollista hakea näille kuluille täytäntöönpanoperuste tuomioistuimesta. Ehdotus ei siten rajoita velkojen oikeutta suorittaa perintätoimia nykyiseen oikeustilaan verrattuna. Talousvaliokunta yhtyy arvioon siitä, että riski ylisuurista perintäkuluista kasvaisi merkittävästi, jos perintäkulut kokonaisuudessaan olisivat ulosottokelpoisia ilman, että asiassa lainkaan jouduttaisiin hakemaan täytäntöönpanoperustetta tuomioistuimesta. Talousvaliokunta pitää tältä kannalta sääntelyn perusratkaisua tasapainoisena.

Talousvaliokunta kiinnittää kuitenkin lakivaliokunnan huomiota myös siihen, että laissa ei nyt ehdotettujen muutosten jälkeenkään säädettäisi kaikilta osin siitä, kuinka paljon velalliselle tulee antaa maksuaikaa laskun tai perintäkirjeen päivämäärän ja eräpäivän välisenä aikana taikka siitä hetkestä alkaen, kun velallisen tulisi kulloinkin sovellettavien kuljetusehtojen mukaan saada pe-

Valiokunnan lausunto TaVL 13/2022 vp

rintäkirje haltuunsa. Asian arviointi jäisi tältä osin edelleen viranomaiskäytännön varaan. Talousvaliokunta kehottaa lakivaliokuntaa arvioimaan, onko sääntelyä tältä osin syytä täsmentää.

Trattaperintä

Talousvaliokunta kiinnittää samoin — kuten jo aiemmin luottotietolain, maksupalvelulain 86 §:n ja rikosrekisterilain käsittelyn yhteydessä — huomiota trattaperinnän ankaruuteen yritysten näkökulmasta ja siihen, että tämä perintätapa voi varsin lyhyessä ajassa johtaa maksuhäiriömerkintöihin ilman viranomaisarviota. Vastaava perintätapa ei hallituksen esityksen taustalla olevan työryhmän selvityksen perusteella ole käytössä muissa Pohjoismaissa. Trattaperintää on kuitenkin toisaalta pidetty tehokkaana perintäkeinona tilanteissa, joissa velallinen on maksuhaluton. Hallituksen esityksessä on perustellusti päädytty esittämään tiukennuksia trattaperinnän edellytyksiin erityisesti maksumuistutusten toimittamisen ja tratan protestoinnin määräaikojen pidentämisen kautta. Tämän voidaan arvioida osaltaan parantavan velallisen oikeusasemaa.

Perintäkirjeiden toimittamistavat

Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa kriittisiä arvioita on esitetty myös kuluttajasaatavien perintäkirjeiden toimittamistapaa koskevan sääntelyn osalta. Uudistuksen tavoitteena on ollut löytää tasapaino digitalisaation mahdollistamisen ja kuluttajien oikeusturvan varmistamisen välillä. Kriittisissä arvioissa korostuvat molemmat näkökulmat: osa asiantuntijoista katsoo, ettei ehdotettu sääntely riittävän joustavasti mahdollista sähköistä toimittamistapaa, osa taas arvioi, ettei sääntely riitä varmistamaan kuluttajien tiedonsaantia ylivelkaantumisen ehkäisemisen ja kuluttajien oikeusturvan kannalta riittävällä tavalla. Hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä tehdyn punninnan tuloksena esitetty ratkaisu edustaa kompromissia näiden näkökulmien välillä.

Osa valiokunnan kuulemista asiantuntijoista arvioi, että sähköinen tai digitaalinen postilaatikko tulisi rinnastaa kuluttajasaatavissa suoraan kirjepostiin ilman kuluttajan erillistä suostumusta. Talousvaliokunta yhtyy kuitenkin arvioon siitä, että kaikilla kuluttajilla ei ole tosiasiallisia keinoja vastaanottaa digitaalisia maksuvaatimuksia puuttuvien digitaalisten valmiuksien vuoksi. Tältä kannalta hallituksen esityksessä edellytetty kuluttajan suostumus on perusteltu. Samoin suostumuksen määräaikaaisuutta voidaan pitää perusteltuna.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on toisaalta tuotu esille myös, että ehdotettu sähköisen toimitustavan sääntely on kuluttajien oikeusturvan kannalta liian väljä ja käytettävän toimitustavan tulisi vähintäänkin olla yleisessä käytössä. Voidaan arvioida, että useiden erilaisten, esimerkiksi perintäyhtiöiden tai velkojien luomien postilaatikoiden seuraaminen voisi aiheuttaa kuluttajille vaikeuksia. Talousvaliokunta pitää esille tuotua huolenaihetta perusteltuna. Toisaalta talousvaliokunta yhtyy arvioon siitä, että esimerkiksi sääntelyn rajaaminen yleisesti käytössä oleviin sähköisiin postilaatikoihin voisi olla rajauksena varsin tulkinnanvarainen. Talousvaliokunta pitää kuitenkin perusteltuna arvioida keinoja täsmentää toimittamistavan edellytyksiä asiaa koskevassa säännöksessä tai sen perusteluissa.

Mikäli sääntelyn täsmentäminen näiltä osin on lainsäädäntöteknisesti ongelmallista, tulisi arvioida tarvetta edellyttää kirjepostilla toimitettavan maksuvaatimuksen lähettämistä kuluttajalle ennen lain 6 §:ssä tarkoitettuun oikeudelliseen perintään ryhtymistä.

Valiokunnan lausunto TaVL 13/2022 vp

Lopuksi

Talousvaliokunta pitää ehdotettua sääntelyä tässä vaiheessa keskeisiltä ratkaisuiltaan tasapainoisena kokonaisuutena ja digitaalisten mahdollisuuksien hyödyntämistä perintätoiminnassa kannatettavana. Talousvaliokunta esittää kuitenkin lakivaliokunnan harkittavaksi, tuleeko erityisesti edellä tarkasteltua kuluttajaluottojen perintäkirjeiden toimittamistapaa koskevaa sääntelyä tämentää tiedonsaannin varmistamiseksi erityyppisten kuluttajaryhmien tarpeet huomioon ottaen.

Samoin talousvaliokunta pitää tärkeänä seurata esitetyn sääntelyn toimivuutta ja vaikutuksia perintätoimivuuden ja ylivelkaantumisen ehkäisemisen näkökulmista. Samalla valiokunta muistuttaa, että asia liittyy laajempaan sääntelykokonaisuuteen, joka koskee niin yrittäjien kuin kuluttajienkin taloudenhallintaa ja toimintaedellytyksiä.

Talousvaliokunta kiinnittää huomiota erityisesti parhaillaan vireillä olevaan maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen lyhentämistä koskevaan esitykseen (HE 109/2021 vp), joka tasapainottaisi sääntely-ympäristöä velkojien ja velallisten aseman kannalta, ja muodostaa osaltaan välttämättömän vastinparin tehokkaalle perintäsääntelylle.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Talousvaliokunta esittää,

että lakivaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 2.3.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sanni Grahn-Laasonen kok
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Mari Holopainen vihr
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Matias Mäkyne sd
jäsen Janne Sankelo kok
jäsen Hussein al-Tae sd
jäsen Veikko Vallin ps
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Hilka Kemppi kesk
varajäsen Juha Mäenpää ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen